

“Бөтә донъя башкорттар королтайы”

Башкорт халкының үсеш стратегияһы
йүнәлеш: башкорт теле.

Башкорт халкын һаҡлап калыу юлдары:

Автор:
Шаһиев Фәнүр Фәнит улы,
Башкортостан,
Учалы районы, Һәйтәк ауылы.

2019 йыл.

Башкорт халкын һаклап калыу юлдары:

- 1. Рух.
- 2. Тел.
- 3. Дин.
- 4. Сәләмәт тормош.
- 5. Матбуғат.
- 6. Изге урындар.
- 7. Тәбиғәт.
- 8. Исемдәр.
- 9. Йолалар.
- 10. Кейем.

- 11. Аш-һыу.
- 12. Тарих.
- 13. Билдәле шәхестәр.
- 14. Акһакалдар, ағинәйзәр коро.
- 15. Ауылдар.
- 16. Әсбаптар. Китаптар.
- 17. Лозунгтар.
- 18. Кинолар, йәнһүрәттәр.
- 19. Бренд.
- 20. Кануниәт.
- 21. Топонимика.
- 22. Без төрлө, ләкин без бөтәбез зә-
башкорттар!

- 1. **Рух.** Иң өстөн булып башкорт рухы тора. Рухы булһа, телен дә өйрәнә, дингә лә ынтыла. Рух булмаһа, халык бөтә. Үз телен белеп тә рухы булмаһа, балалары икенсе милләтле булып үсә. Дини фанатиктар араһында милли рухты, башкорт телен мөһим түгел тип әйтеүселәр бар. Был караш дөрөс түгел. Балаларҙы башкорт рухында үҫтерергә кәрәк! Рух бөтә нимәнә үз әсенә ала.
- 2. **Тел.** Тел- милләттең төп билдәләрененң береһе. Телебез өсөн көрәшергә кәрәк. Баланы тыуғандан алып башкорт теле мөхитендә үҫтерергә кәрәк.
- 3. **Дин.** Ислам дине безҙе берләштереүсә, туплаусы булып тора. Иманы булмаған кеше үз халқына ла хыянат итә. Традицион исламды таратырға кәрәк. Халкыбыҙға ислам динен индергән һәм рухи яктан үрнәк булған суфиликты инкар итмәскә.
- 4. **Сәләмәт тормош һәм спорт.** Сәләмәт башкорттан сәләмәт балалар тыуа. Әсмәгән, тартмаған, сәләмәт тормош алып барған кешеләр балаларға, йәштәргә үрнәк булырға тейеш. Спорт менән дуҫ булыу- насар ғәзәттәрҙән арынырға бер әтәргес көс. Әскелеккә каршы көрәшергә кәрәк. йәштәргә үрнәк булырға тейеш. Спорт менән дуҫ булыу- насар ғәзәттәрҙән арынырға бер әтәргес көс. Әскелеккә каршы көрәшергә кәрәк.

- **5. Матбуғат** (СМИ). Рухты күтәреүсе, телде курсалаусы, тарихты һаклаусы, милләтте ойоштороусы, сәләмәт тормошто алып барыуҙы пропагандалаусы булып матбуғат тора. Башкорттарҙан рухлы журналистарҙы күп әзерләргә кәрәк. Интернет, гәзит- журналдар аша әш итергә кәрәк.
- **6. Изге урындар.** Һәр диндең йә милләттең изге урындары бар. Уларҙы инкар итергә ярамай. Уралыбыҙҙы, Ирәмәлебезҙе, Торатауыбыҙҙы һ.б. изге урындарыбыҙҙы таныу- уларҙы һаклауҙың бер төрө. Шул изге урындарҙы һаклау- Башкортостаныбыҙҙы, ерзәребезҙе, тауҙарыбыҙҙы, һыуҙарыбыҙҙы һакларға бер юл.
- **7. Тәбиғәт.** Безҙең ата- бабаларыбыҙ Уралда борон- борондан йәшәгән. Без Уралда йәшәйбез. Без бер кайҙан да килмәгәнбез, без бер кайҙа ла күсеп китергә йыйынмайбыҙ. Без- асаба халыҡ! Тәбиғәтебезҙе һаклап алып калу- балаларыбыҙға мирас калдырыу.

- 8. **Исемдәр.** Бер халыкты икенсенән айырып тороусы билдә- ул исемдәр. Мәғәнәле, кыска, боронғо башкорт исемдәрен кушырға кәрәк. Никах укыған сакта ук йәш ғаиләгә бүләк итеп башкорт исемдәре китабын бүләк итергә була.
- 9. **Йолалар.** Боронғо башкорт йолаларын онотмаска, үтәргә кәрәк. Һуңғы вақытта сит илдәрзә белем алған йәш ислам белгестәре араһында бөтә башкорт йолаларын инкар итеүселәр күбәйзе. Мосолман булыу- үз йолаларыңды инкар итеү түгел.
- 10. **Кейем.** Башкорт стиле, бизәктәре, элементтары булған кейем тегергә, таратырға, кейергә кәрәк. Түбәтәй, түшелдерек һәм башка кейем өлгөһөн кейеү- ул башкортлоктоң бер билдәһе. Теләгән мосолман катын башкортса хиджаб кейә ала, бөтәһенә лә кейем менән ғәрәптәрзә кабатлау тимәгән.

- 11. **Башкорт аш- һыузары** ата- бабаларзан калған мирас. Калған халыктарзан айырып торған бер үзенсәлек. Хәләл көс менән үстөрөп алған хәләл ризыктарзы кулланырға тейешбөз. Кымыз, казы, буза, талкан да башкортлоктоң билдәһе. Ресторандарға традицион башкорт продукттарына таянып яңы башкорт аштарын уйлап сығарырға. Татарский кетчуп бар бит, башкирский кетчуп та булдырабыз!
- 12. **Тарихыбыззы** өйрәнергә, белергә, таратырға тейешбөз. Тарих- ул һабак. Тарих- ул мирас. Бөз- Урал- батыр токомдары. Уралда меңәр йыл йәшәгән менән ғорурланырға тейешбөз.
- 13. Үрнәк булырзык **билдәлә шәхестәр**. Сәләмәт тормош алып барған, рухлы, билдәлә шәхестәребөззә зурларға бурыслыбыз, үскән быуындарға үрнәк итеп күрһәтергә тейешбөз. Ғалимдар, рәссамдәр, языусылар, спортсмендар, яугирзәр... Салауат- бөззәң тарихыбыз. Эльбрус Нигматуллин- көсөбөззә күрһәтә, Тамара Танһыккужина- ақылыбыззы. Хәбир Сөләймәнов, Денис Шафигов һәм башка боксерзарыбыз- халкыбыззың даны, үрнәгә.

- 14. **Аҡһаҡалдар, ағинәйҙәр коро** ауылдарҙа зур роль уйнай. Иәштәрҙе өйрәтергә
- 15. **Ауылдарҙы** һаҡлайыҡ, ауылдарҙы яҡлайыҡ. Башҡорттар күбеһенсә ауылда йәшәгәс, ауылдарҙы үстөрөү- ул башҡорттарҙы яҡлау тигәнде аңлата.
- 16. Башҡортса яңы сифатлы **әсбаптар** кәрәк. Ҡызыклы балалар **китап**тарын сығарыу- укырға этәргес бер көс.
- 17. **Лозунгтар**. Ҡыскаса бирелгән лозунгтар сәғәттәр буйына һөйләнгән телмәрҙән күпкә артыҡ. «Башҡорттарым, укыу кәрәк», «Без төрлө, ләкин без бөтөбөз ҙә- башҡорттар!», «Ал да нур сәс халқыңа», «Йөз йәшә, айыҡ йәшә!» һ.б.
- 18. Башҡортса **кинолар, йәнһүрәттәр** күп күрһәтергә кәрәк. Бала- саға телевизор карап үсә. Телевидение аша башҡорт телен таратыу- иң отошло ысулдарҙың береһе.

- 19. Башкорт **бренды** башкорт балы, курайынан күберәк булырға тейеш.
- 20. **Кануният**. Закон менән эш итеү. Ниндәй эшкә тотонһак та, нимә эшләһәк тә, бар эш законға каршы килмәскә тейеш. Без- бер халыкка ла каршы сыкмайбыз, берһен дә кәмһетмәйбез. Без- башкорт халкын юкка сыкмаһын өсөн төрлө юлдар эзләйбез. Без- башкорт халкын, башкорт телен һаклап калырға теләйбез. Шуны бөтә халыктар за аңларға тейеш.
- 21. Топонимиканы һаклап калыу.
- 22. Төрлө һөнәр эйәләрен башкорт халкын үстөрөү өсөн йәлеп итеү. Юристар за, телселәр зә, мәзәниәт хезмәткәрзәре лә, врачтар за...
- 19. Башкорт **бренды** башкорт балы, курайынан күберәк булырға тейеш.
- 20. **Кануният**. Закон менән эш итеү. Ниндәй эшкә тотонһак та, нимә эшләһәк тә, бар эш законға каршы килмәскә тейеш. Без- бер халыкка ла каршы сыкмайбыз, берһен дә кәмһетмәйбез. Без- башкорт халкын юкка сыкмаһын өсөн төрлө юлдар эзләйбез. Без- башкорт халкын, башкорт телен һаклап калырға теләйбез. Шуны бөтә халыктар за аңларға тейеш.
- 21. Топонимиканы һаклап калыу.
- 22. Төрлө һөнәр эйәләрен башкорт халкын үстөрөү өсөн йәлеп итеү. Юристар за, телселәр зә, мәзәниәт хезмәткәрзәре лә, врачтар за...

- 19. Башкорт **бренд**ы башкорт балы, курайынан күберәк булырға тейеш.
- 20. **Кануниәт**. Закон менән эш итеү. Ниндәй эшкә тотонһак та, нимә эшләһәк тә, бар эш законға каршы килмәскә тейеш. Без- бер халыкка ла каршы сыкмайбыз, берһен дә кәмһетмәйбез. Без- башкорт халкын юкка сыкмаһын өсөн төрлө юлдар эзләйбез. Без- башкорт халкын, башкорт телен һаклап калырға теләйбез. Шуны бөтә халыктар за аңларға тейеш.
- 21. Топонимиканы һаклап калыу.
- 22. Төрлө һөнәр эйәләрен башкорт халкын үстереү өсөн йәлеп итеү. Юристар за, телселәр за, мәзәниәт хезмәткәрзәре лә, врачтар за...

- 23. Тарихыбыз шундай: башкорттар төрлө өлкөлөрзән, төрлө ырыузарзан барлыкка килгән. Шулай булғас, беззең антропологик типтар төрлө, диалекттар төрлө, кейем- һалым, аш-һыу, йолалар төрлө. Башкорттар төрлө телдә һөйләшһә лә, төрлө диндә булһа ла, төрлө ерзә йәшәһә лә, рухы булһа- башкорт булып кала. Берһен дә ситкә типмәскә, шулай кабул итергә тейешбез.

**• Без төрлө, ләкин без бөтәбез зә-
башкорттар!**